

УДК 378.014.5

Попій І. В.

Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна

ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ: СПРОБА КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ

Розглядається проблема академічної мобільності як складової освітньої політики. На основі аналізу теоретичних інтерпретацій та нормативного забезпечення процесів регулювання академічної мобільності запропоновано тлумачення поняття «політика академічної мобільності», обґрунтовано необхідність введення цього поняття у науковий обіг.

Ключові слова: освітня політика, академічна мобільність, політика академічної мобільності.

Попій І. В.

ПОЛИТИКА АКАДЕМИЧЕСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ: ПОПЫТКА КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИИ

Рассматривается проблема академической мобильности как составляющей образовательной политики. На основе анализа теоретических интерпретаций и нормативного обеспечения процессов регуляции академической мобильности предложено толкование понятия «политика академической мобильности», обоснована необходимость введения этого понятия в научное обращение.

Ключевые слова: образовательная политика, академическая мобильность, политика академической мобильности.

Popiy I.

ACADEMIC MOBILITY POLICY: ATTEMPT OF CONCEPTUALIZATION

The article is devoted to the problem of academic mobility as a component of educational policy. Based on the analysis of theoretical interpretations and normative provision of academic mobility regulations, is proposed the interpretation of the concept of «policy of the academic mobility». The introduction of this concept into the scientific discourse is justified.

Keywords: educational policy, academic mobility, academic mobility policy.

Актуальність проблеми. Формування глобального освітнього простору вимагає особливої уваги до питань академічної мобільності. За даними моніторингових досліджень, кількість українців, які беруть участь в освітніх студіях іноземних університетів, станом на 2014/2015 навчальний рік становила 59 648 осіб. Динаміка зростання з 2009 по 2015 рік склала 129%, збільшення за останні роки становило майже 29% – 13 266 осіб [1]. Водночас із боку держави бракує механізмів регулювання процесів освітньої мобільності. З погляду стратегічного цілепокладання нормативно-правові документи відбивають

певні напрацювання, проте їх не можна розглядати як комплексну державну політику. Ускладнює ситуацію відсутність у науково-дослідному та експертному середовищі чіткого тлумачення понять академічної мобільності і політики академічної мобільності зокрема.

Аналіз наукових джерел і публікацій. Дослідження академічної мобільності більшістю науковців віднесено до проблематики освітньої політики. Вітчизняні дослідники фокусують увагу на проблемах державного регулювання системи освіти. Філософсько-політичний аспект розкрито у роботах В. Андрущенка та І. Іванюк. Питанню економічної складової формування освітнього простору у рамках економіки знань присвячені дослідницькі роботи Т. Боголіб. Комплексний аналіз проблематики

освітнього процесу за впливу глобалізаційних процесів у своїх працях здійснює Д. Свириденко, який зокрема доводить необхідність пошуку стратегій розбудови галузі вищої освіти у її безпосередньому зв'язку з глобалізаційними тенденціями. Український учений А. Ржевська аналізує академічну мобільність як одну з основних тенденцій сьогодення в університетській освіті країн Західної Європи. Аналізу різновидів освітніх міграційних потоків присвячені роботи В. Філатова.

Академічну мобільність, підходи до її типологізації та періодизації досліджено у працях низки зарубіжних науковців. Мобільності як невід'ємній складовій процесу інтернаціоналізації в освіті присвячені праці Ф. Альтбаха, Х. де Віта і Б. Вехтера, М. Ван дер Венде. Позиції європейської освіти у світовому освітньому просторі означені у роботах Л. Вебрік, Я. Садлака та У. Тайхлера.

Особливості студентської академічної мобільності є предметом наукового пошуку й українських учених. Основним тенденціям, ризикам і протиріччям, етапам розвитку академічної мобільності присвячені роботи В. Астахової та К. Астахової, С. Вербицької. Мобільність студентів України з соціологічної точки зору досліджували В. Бакіров, Л. Сокурняська в рамках наукового проекту «Євростудент» та О. Кислової. Мобільність у контексті викликів та загроз для людського капіталу України аналізували дослідники А. Мокій та І. Лапшина. Проблемам реалізації міжнародних освітніх і наукових обмінів присвячені роботи Л. Півневої. До організаційних питань створення єдиної системи мобільності між українськими вищими навчальними закладами у дослідженнях звертаються Н. Гуляєва та Л. Гурч. Академічну мобільність у рамках професійної мобільності досліджує Є. Іванченко, як складову освіти упродовж життя – А. Татарнікова та К. Магрламова.

Відзначаючи вагомий внесок науковців у дослідження освітньої політики, варто наголосити, що бракує науково-практичних праць із концептуалізації поняття «політика академічної мобільності».

Метою статті є визначення теоретико-методологічних засад для концептуалізації та введення у науковий обіг поняття «політика академічної мобільності». Для реалізації мети поставлено такі завдання: з'ясувати місце і роль академічної мобільності у процесах інтернаціоналізації освітнього простору; дати характеристику поняттю академічної мобільності; запропо-

нувати визначення поняття «політика академічної мобільності».

Вклад основного матеріалу. Вважається, що «історія досліджень політики у сфері освіти бере свій початок у 1966 році – з опублікування звіту Коулмена» [2, с.114], визнаного авторитету у галузі соціально-політичних проблем освіти. Дж. Коулмен уперше в національному масштабі намагався визначити причини відмінностей в ефективності роботи шкіл, донести до розробників і творців освітньої політики поради і рекомендації, побудовані на наукових дослідженнях, і тим самим зробити освітню політику більш ефективною та результативною.

Термін «державна політика в галузі освіти» або «державна освітня політика» почав використовуватися у науковій літературі 60-70-х років ХХ століття, коли в СРСР, США, державах Європи та в Японії освіту почали розглядати як найважливіший чинник економічного розвитку й соціального прогресу. Принциповою особливістю освітньої політики в ці роки стала пріоритетність фінансування системи освіти й визнання її сферою національних інтересів. Як наслідок, державні витрати на освіту в усьому світі зросли більш як у 12 разів. Тоді ж в освітній політиці різних держав з'являється така особливість, як планування розвитку освіти. Якщо 1960 року лише кілька розвинених країн здійснювали його, то вже 1970-го 57 прийняли план розвитку освіти [3, с. 21].

У сучасних політичних умовах суб'єктами державної освітньої політики здебільшого виступають національні та регіональні структури управління освітою, національні агентства з питань якості освіти. Водночас усе більшого впливу на формування освітньої політики і міжнародної мобільності зокрема набувають наднаціональні органи урядування й міжнародні установи.

Об'єктами освітньої політики виступають національні системи освіти та їх міжнародні зв'язки. Глобалізаційні процеси зумовлюють трансформаційні тенденції в рамках національних систем освіти. Практики студентської мобільності, подорожі в інші міста та країни з навчальною та науковою метою є такими ж давніми, як і історія університетської освіти в цілому. Професор університету Лунд – Ян Олоф Нільсон (Швеція), відомий інтернаціональними курсами з соціології, під час лекцій у рамках програми академічних обмінів

Еразмус+ зазначав, що «університети ще за часів Середньовіччя були міжнародними науковими центрами, де навчались і працювали люди з різних спільнот і територій. Міжнародній комунікації сприяла загальноприйнята мова – латина [4].

Свого роду символом участі українців у науково-освітньому житті Європи є ім'я Юрія Дрогобича (Котермака) – астронома-астролога та медика, професора Ягеллонського (Краків) та Болонського університетів, ректора Болонського університету в 1481-1482 рр., чий трактат «Прогностична оцінка поточного 1483 року» став першою друкованою книгою українського автора в Європі [5, 5–16, 34–35, 38, 174]. Із розвитком освіти університети перетворилися на стратегічні об'єкти формування національної ідентичності, державності. І лише наприкінці ХХ століття деякі з вишів почали розробляти стратегії інтернаціоналізації.

«Інтернаціоналізація – це процес досягнення певним продуктом – вищою освітою, – рівня міжнаціонального, міжкультурного та глобального масштабу, що включає в себе й освітні цілі та функції. Відповідно, міжнародне співробітництво ґрунтується на декількох принципах:

- соціокультурному, що має на меті поглибити знання про інші культури, сприяти міжнаціональному розумінню тощо;
- політичному: сприяти формуванню майбутніх політичних і налагодженню економічних зв'язків;
- економічному: домогтися конкурентоспроможності випускників на глобальному ринку праці;
- академічному: розширити міжнаціональний масштаб наукових досліджень, академічні горизонти, залучити до навчання кращих студентів» [4].

Розглянемо окремі міркування з цього приводу відомих європейських аналітиків. Дослідниця М. Ван дер Венде розглядає інтернаціоналізацію вищої освіти як «будь-яке, систематично підтримуване зусилля, спрямоване на формування вищої освіти, що реагує на вимоги і виклики глобалізації суспільства, економіки і ринку праці» [6]. Б. Дж. Еллінгбоу розуміє інтернаціоналізацію освіти як процес інтеграції інтернаціональних перспектив у систему роботи університету. На її думку, інтернаціоналізація – це орієнтований на майбутнє «процес, що дозволяє вищому навчальному закладу досягти мультипросторового й

інтердисциплінарного лідерства, змінити внутрішню динаміку, увійти в контакт і повністю адаптуватися до різноманітного глобального, постійно змінного зовнішнього культурного середовища» [7, с.6].

На думку одного з теоретиків сучасної освіти, віце-канцлера Кенсінгтонського університету, професора П. Скотта, інтернаціоналізація передбачає «існування світу, що складається з національних держав, на основі чого будуються чіткі геополітичні кордони, через які може здійснюватися традиційна діяльність з інтернаціоналізації освіти (переміщення студентів, обмін персоналом, співробітництво університетів та ін.)» [8, с.3]. Глобалізацію ж він визначає, як найфундаментальніший виклик, з яким зіткнулася вища школа за всю понад тисячолітню історію існування, і це надзвичайно кардинальна зміна світового порядку, за якого національні кордони втрачають своє значення через розвиток високих технологій і поширення масової культури [8].

Дискусія з цієї проблеми мала місце і на ряді публічних форумів. Так, на конференції ректорів Асоціації європейських університетів в університеті Валенсії згадувана вже вище М. Ван дер Венде у заключному слові зауважила: «Інтернаціоналізація більш позитивна для вищої школи категорія, пов'язана з академічними й інтелектуальними цінностями. Вона приймається Асоціацією як можлива відповідь університетів на глобалізацію» [6]. Власне такий висновок дає підстави вважати, що інтернаціоналізація освіти сьогодні розглядається як важлива світова тенденція, у процесі здійснення якої відбувається формування нового міжнародного освітнього простору.

На початку ХХІ ст. з'являється цілий набір нових взаємопов'язаних термінів – «освіта без кордонів», «міжнаціональна освіта», «полікультурна освіта», «глобальна освіта», «транснаціональна освіта». У тлумаченні означених термінів базовою складовою є академічна мобільність.

Очевидним є той факт, що більшість сучасних університетів залучена до міжнародної діяльності переважно у вигляді спільних дослідницьких проєктів, програм академічних обмінів для студентів і викладачів, спеціальних програм для навчання іноземців. На нашу думку, сучасні глобальні тренди спонукають розглядати вищу освіту як процес системної інтернаціоналізації освітньо-виховної, науково-дослідницької та суспільно-громадської

діяльності вищих навчальних закладів і наукових академічних установ. З погляду інтернаціоналізації освітніх процесів, є актуальними чотири основні форми міжнародного співробітництва, а саме:

1. Індивідуальна мобільність, яка передбачає, зазвичай, академічну мобільність студентів і професійну мобільність викладачів, що здійснюється з освітньо-науковою метою.

2. Мобільність освітніх програм та інституційна мобільність, яка уможлиблює формування нових міжнародних стандартів освітніх програм.

3. Інтеграція в навчальні програми міжнародного виміру й освітніх стандартів.

4. Інституційне партнерство, спрямоване на створення стратегічних освітніх альянсів і міжнародних освітніх корпорацій [9].

На думку професора Я. Олофа Нільсона, метою міжнародного співробітництва є завдання «створити конкурентоспроможного випускника на глобальному ринку праці, здатного вирішувати поставлені завдання, який не буде обмежений рамками знань лише у певній сфері. Це можливо реалізувати шляхом створення актуальних курсів у співпраці з викладачами з інших університетів, забезпечивши здобуття такої освіти кращими студентами різних національностей. Результати такої програми мають бути продемонстровані у міжнародних наукових публікаціях, великій кількості випускників, працевлаштованих у міжнародних компаніях, та бажанні нових університетів світу до співпраці» [4]. Проте у більшості випадків, адміністрація університетів намагається контролювати програму інтернаціоналізації за допомогою статистичних показників роботи лише університету, що зумовлює хибні твердження щодо інтернаціоналізації освіти, викладені у дослідженні професора університету Торонто Джейн Найт [4; 10, с. 67-93]:

- *міф перший*: велика кількість іноземних студентів у студмістечку свідчить про інтернаціоналізацію;

- *міф другий*: міжнародна репутація вишу є показником якості освіти в ньому;

- *міф третій*: чим більше міжнародних угод в університеті, тим він престижніший;

- *міф четвертий*: чим вищі результати міжнародної акредитації, тим краще реалізується програма інтернаціоналізації, що свідчить про престиж вишу;

- *міф п'ятий*: глобальний маркетинг університету еквівалентний програмі інтернаціоналізації.

Дж. Найт [10, с.67-93] та де Віт [11, с.5-31] у своїх дослідженнях національного та інституціонального рівнів політичної мотивації для інтернаціоналізації окремо акцентують на можливостях розширення навчального процесу і досягнення передового досвіду в галузі наукових досліджень і наукової діяльності. Дослідники виокремлюють академічні аспекти, що спонукають до забезпечення міжнародного виміру для наукових досліджень і викладання, ймовірно більш високої якості; розширення академічного горизонту з урахуванням міжнародного досвіду; до інституційного будівництва, адже міжнародне співробітництво є способом обміну знаннями, експорту-імпорту знань; створення конкурентного профілю й іміджевого статусу. І, нарешті, зауважують вони, підвищення якості названих вище процесів, їх відповідність міжнародним академічним стандартам є способом для вищих навчальних закладів відповідати прийнятим національним та міжнародним стандартам та отримувати визнання на міжнародній арені [12, с.11-12].

На сьогодні не існує вичерпного, науково обґрунтованого та загальноновиз-наного тлумачення поняття «політика академічної мобільності», що вимагає розкриття таких термінів, як: «особистісна мобільність», «академічна мобільність» та «політика академічної мобільності».

«Особистісну мобільність» розуміємо як інтегративну якість, наявність якої забезпечує активність людини, її самовизначення в суперечливих ситуаціях. Когнітивно-психологічні аспекти такої мобільності означені, зокрема В. Тернопільською І. [13], і вказують на здатність особистості конструктивно долати внутрішні кризи, оволодівати різними соціальними ролями, уникати саморуйнування у разі невдач або негативного досвіду, бути готовим до вироблення альтернативних рішень та їх практичної реалізації. Особистісна мобільність дозволяє особистості обрати траєкторію самовдосконалення.

Академічну мобільність як вияв особистісної мобільності, як крок до самореалізації, покращення науково-освітніх можливостей особистості розглядають А. І. Мокій, І. А. Лапшина [14], А.В. Антонов [15]. Академічна мобільність особистості виявляється у здатності індивіда самостійно формувати власну освітню траєкторію; у можливості обирати предмети, курси, навчальні заклади у рамках освітніх

стандартів, згідно зі своїми здібностями та бажаннями; у здатності до навчання, викладання або наукового дослідження в іншій країні, а також спроможності адаптуватися до умов проживання в полікультурному суспільстві.

У розрізі аналізу державного регулювання академічної мобільності варто зупинитися на відмінних рисах її системних типів. «Національний освітній глосарій: вища освіта» визначає поняття «мобільність (Mobility)» як «один із ключових принципів формування європейських просторів вищої освіти і досліджень, що передбачає різноманітні можливості для вільного переміщення студентів, викладачів, дослідників, адміністраторів у цих просторах з метою академічного і загальнокультурного взаємозбагачення, слугує забезпеченню цілісності зазначених європейських просторів. Важливу роль у забезпеченні мобільності відіграють основні інструменти Болонського процесу – Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система, Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, додаток до диплома, а також європейська і національні системи забезпечення якості вищої освіти» [16, с.35]. «Академічна мобільність (Academic mobility)» як «можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі / закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами» [16, с.9].

Академічна мобільність передбачає безпосередній перетин кордону фізичною особою з урахуванням попередньо здобутої освіти та з присвоєнням кваліфікацій чи наукового ступеня по закінченню терміну навчання. За способом організації існують два варіанти академічної мобільності: організована (здійснюється в рамках економічного, політичного або міжуніверситетського академічного партнерства) та індивідуальна (із власної ініціативи студента). Відповідно до мети розрізняють горизонтальну мобільність (навчання в іншому ВНЗ з метою отримання певного академічного або наукового ступеня) і вертикальну (з метою отримання наступного академічного чи наукового ступеня).

Відповідно до аналітичного звіту Моніторингу інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти «в Україні розрізняються такі системні типи мобільності:

– за ознакою суб'єкта мобільності, якими можуть бути основні категорії учасників освітнього процесу: наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники (викладацька та дослідницька мобільність); здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у вищих навчальних закладах (студентська мобільність);

– за ознакою географії мобільності (національна – в межах України та міжнародна, у тому числі в межах чи за межами Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), у межах Центральної та Східної Європи);

– за ознакою строку мобільності (короткострокова до трьох місяців чи одного року та довгострокова);

– за ознакою джерела фінансування та/або ініціатора проекту (міжнародні проекти та гранти, університетські, урядові чи власні кошти);

– за ознакою очікуваного результату (кредитна, ступенева, ступенева з двома дипломами, ступенева зі спільним дипломом) тільки для осіб, які навчаються [17, с. 117].

До позасистемних типів мобільності можна віднести наукові конференції, симпозіуми, семінари, літні/зимові школи, мовні курси, дослідницькі тури, волонтерську роботу, закордонні стажування/практики, програми типу Work and Travel, Au Pair тощо. Здобуття вищої освіти за кордоном без навчання у вітчизняному ВНЗ, на нашу думку, можна віднести до академічної мобільності. З приставкою «квазі» можна характеризувати дистанційну або віртуальну мобільність, яка полягає в отриманні освітніх послуг іноземного провайдера за дистанційними технологіями на території України.

Ми погоджуємося з експертною думкою аналітиків Моніторингу інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір: від'їзд викладачів та науковців на постійне проживання за кордон («brain drain», англ. «відтік мізків») не є виокремленим типом академічної мобільності, оскільки здебільшого не передбачає «повернення додому з набутим досвідом та знаннями» [17, с.118]

Існують певні розбіжності у визначенні поняття академічної мобільності. Нормативні документи, які тією чи іншою мірою повинні впливати на регулювання процесів академічної мобільності, хоча й близькі за сутністю, але мають певні відмінності. «Примірне положення про

академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України» (29.05.2013 року) вказує, що «академічна мобільність передбачає участь студентів у навчальному процесі вищого навчального закладу (в Україні або за кордоном), проходження навчальної або виробничої практики, проведення наукових досліджень із можливістю перезарахування в установленому порядку освоєних навчальних дисциплін, практик тощо» [18, п.1.2.], Закон України «Про вищу освіту» (2014) визначає поняття академічної мобільності як «можливості учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами» [19, ст.1]. Зміст наведених вище тлумачень акцентує право громадянина на участь у міжнародних академічних обмінах. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність (12.08.2015) вичерпно регламентує право на академічну мобільність, яке «може бути реалізоване на підставі міжнародних договорів про співробітництво в галузі освіти та науки, міжнародних програм та проектів, договорів про співробітництво між вітчизняними вищими навчальними закладами (науковими установами) або їх основними структурними підрозділами, між вітчизняними та іноземними вищими навчальними закладами (науковими установами) та їх основними структурними підрозділами (далі – вищі навчальні заклади (наукові установи) – партнери), а також може бути реалізоване вітчизняним учасником освітнього процесу з власної ініціативи, підтриманої адміністрацією вітчизняного вищого навчального закладу (наукової установи), в якому він постійно навчається або працює, на основі індивідуальних запрошень та інших механізмів» [20]. Співзвучним є визначення Н. Гуляєвої (2005), яка окреслила програмні кроки забезпечення академічної мобільності – «це можливість упродовж періоду навчання провчитись один або більше семестрів в іншому вищому навчальному закладі, де готують фахівців з цієї ж спеціальності із зарахуванням дисциплін (кредитів) та періодів навчання; ефективніше розвивати особистий інтелектуальний потенціал» [21, с.77]. М. Степко (2006) акцентує на студентській академічній мобільності як на процесі «здобуття студентом знань і навичок у ВНЗ країни, в якій він не має статусу громадянина» [22,

с.12]». Відповідно до такого тлумачення маємо процесну модель, яка потребує державного регулювання і забезпечення рівного права громадян країни на можливість участі в академічній мобільності.

Академічну мобільність як «базовий принцип сучасної європейської освітньої політики й один із найсуттєвіших складників перебігу і наслідків сучасного освітнього процесу» тлумачить дослідниця О. Козієвська (2012) [23, с.101], що спонукає до роздумів про концептуалізацію у науковому дискурсі освітньої політики нового поняття – **політика академічної мобільності**.

Академічна мобільність є системним явищем, яке виявляється у державній політиці в галузі освіти, різних професійних групах, нормативно-правових умовах освіти, і має певну структуровану модель, парадигму забезпечення даного виду мобільності. Суб'єктивною стороною академічної мобільності є особистісні якості людини в академічному та професійному середовищах. [23]. Державне регулювання, сукупність правових, організаційних, економічних та інформаційних дій, спрямованих на створення належного середовища для реалізації права суб'єктів освітнього та наукового процесу на академічну мобільність, дають підстави говорити про *політику академічної мобільності як комплекс заходів із нормативного та інституційного забезпечення стратегії розвитку освітньої і наукової сфери держави в умовах світових трансформацій політичного, економічного і соціокультурного простору*.

У той час, коли у світі академічна мобільність має системний, організований на рівні державної політики характер, в Україні вона залишається спонтанним, дещо декларативним та індивідуальним явищем. Механізми державного регулювання академічної мобільності недостатньо чітко визначено у законодавчому полі. Попри приєднання до Болонського процесу 2005р., формальне запровадження ЄКТС 2009р. та поки не реалізоване на практиці Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність від 12 серпня 2015р., дієвість нормативної бази, що регламентує освітню політику України, зокрема забезпечення академічної мобільності, має декларативний характер. Державні інституції України мають певні здобутки з нормативного упорядкування процесів академічної мобільності, але повільність реалізації прийнятих рішень на місцях, неузгодженість дій державних інституцій, що включені в

означені процеси, відсутність вибору власної стратегії академічної мобільності на рівні держави, дають підстави говорити про невизначеність щодо стратегічної цілі академічної мобільності й відсутність її повноцінної системної інституалізації.

Висновки. Сучасне розуміння академічної мобільності являє її як процес інтеграції міжнародної складової у викладання та навчання, наукові дослідження, соціальні послуги навчального закладу; у розроблення стратегій розвитку освіти на міжнародному, європейському, національному, регіональному, інституційному рівнях. На нашу думку, успіх розвитку міжнародного виміру вищої освіти значною мірою залежить від діяльності національних агенцій, міжнародних організацій, регіональних угруповань, університетських консорціумів, урядових департаментів та окремих ВНЗ. У науковій літературі з проблематики освітньої політики бракує єдиного концептуального бачення політики академічної мобільності. Це зумовлено різноманіттям підходів до визначення академічної мобільності, які враховують когнітивно-психологічні, особистісні та суто освітні аспекти поняття.

Суб'єктом формування політики академічної мобільності виступають національні міністерства освіти і науки і міністерства закордонних справ; фахівці в галузі міграційної політики, працевлаштування, торгівлі; неурядові агенції та міжнародні організації. Об'єктне поле політики академічної мобільності має достатньо чітку визначеність в одному з останніх нормативних документів України: «вітчизняний учасник освітнього процесу з власної ініціативи, підтриманої адміністрацією вітчизняного вищого навчального закладу (наукової установи), в якому він постійно навчається або працює, на основі індивідуальних запрошень та інших механізмів» [20, п.4].

У контексті нашого дослідження з'ясовано пріоритетні завдання щодо врахування політики академічної мобільності в рамках інтернаціоналізації освітнього простору, а саме: зближення національних освітніх систем через міжнародну освітню політику, міжнародні установи, зміст, форми й методи навчання, єдину систему вимог до випускників і абітурієнтів, міжнародне співробітництво; єдині механізми й методи системи моніторингу якості освіти й участь у міжнародних моніторингових дослідженнях;

зближення законодавчої та нормативно-правової бази в галузі освіти й науки, їх відповідність міжнародним зразкам. Для розкриття означеної проблематики доцільним вбачається дослідження моделей реалізації політики академічної мобільності з урахуванням міжнародного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Слободян О. Українські студенти за кордоном: скільки і чому. Звіт Аналітичного центру CEDOS [Електронний ресурс] / О. Слободян, Э. Стадний. – Режим доступу : <http://www.cedos.org.ua/uk/osvita/ukrainski-studenty-za-kordonom-skilky-ta-chomu>
2. Андрущенко В. П. Освітня політика (огляд порядку денного) / В. П. Андрущенко, В. Л. Савельєв. – К.: Леся, 2010. – 368 с.
3. Красняков Є. Державна освітня політика: сутність поняття, системність, історико-політичні аспекти / Є. Красняков // Віче. – 2011. – № 20. – С. 21-24.
4. За матеріалами лекції Яна Олофа Нільсона «Інтернаціоналізація вищої освіти» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.univ.kiev.ua/news/7990>
5. Микитась В. Л. Давньоукраїнські студенти і професори / В. Л. Микитась. – К.: Абрис, 1994. – 288 с.
6. Van der Wende M. C. Internationalization policies: about new trends and contrasting paradigms / M. C. van der Wende // Higher education policy. – 2001. – Vol. 14. – P. 249-259.
7. Ellingboe B. J. The Most Frequently Asked Questions about Internationalization / B. J. Ellingboe. – PE. Open Doors on the Web, 1997. – 10 p.
8. Скотт П. Глобалізація и университет / П. Скотт // Alma Mater. – 2000. – № 4. – С. 3-8.
9. Іванюк І. В. Освітня політика : навчальний посібник / І. В. Іванюк. – К.: Таксон, 2006. – 226 с.
10. Императивы интернационализации / отв. ред. М. В. Ларионова, О. В. Перфильева. – М.: Логос, 2013. – 420 с.
11. de Wit H. Changing Rationales for the Internationalization of Higher Education. In Internationalization of Higher Education: An Institutional Perspective / H. de Wit. – Bucharest: UNESCO. 2000. – P. 5-31.
12. Дебич М. А. Обґрунтування інтернаціоналізації вищої освіти в працях зарубіжних науковців / М. А. Дебич, І. М. Сікорська // Innovative solutions in modern science. – 2016. – № 1 (1). – С. 1-14.
13. Тернопільська В. І. Мобільність особистості як предмет наукового дослідження / В. І. Тернопільська, Н. В. Чіжова // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2016. – Вип. 20(2). – С. 234-243.
14. Мокій А. І. Академічна мобільність: виклики і загрози для людського капіталу України / А. І. Мокій, І. А. Лапшина // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. – № 11. Сер.: Міжнародні відносини. – С. 14-17.
15. Антонов А. В. Державне регулювання процесу активізації академічної мобільності / А. В. Антонов

// Вісник НУЦЗ України. Сер.: Державне управління. – 2015. – С. 50–60.

16. Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад. В. М. Захарченко, С. А. Калашнікова, В. І. Луговий, А. В. Ставицький, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова; за ред. В. Г. Кременя. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Видавничий дім «Плеяди», 2014. – 100 с.

17. Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : аналіт. звіт / Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. Фонд дослідж. освіт. політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, О. І. Шарова. – К. : Таксон, 2014. – 144 с.

18. Примірне положення про академічну мобільність студентів вищих навчальних закладів України, затверджене наказом МОН від 29 травня 2013 року № 635 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvita.ua>.

19. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>

20. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність: Постанова КМУ від 12 серпня 2015 р. № 579 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control/ru/cardnpd?docid>

21. Гуляєва Н. М. Мобільність викладачів і студентів: проблеми та орієнтири / Н. М. Гуляєва // Матеріали VI щорічної міжнародної конференції «Розбудова менеджмент-освіти в Україні» (17–19 лютого 2005 року, м. Дніпропетровськ). – К.: Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. – С. 76–81.

22. Степко М. Ф. Болонський процес у фактах і документах / М. Ф. Степко, Я. Я. Боллобаш, В. Д. Шинкарук і т. д. – К.: Вид-во ТДПУ, 2006. – 52 с.

23. Козієвська О. Загальні тенденції розвитку академічної мобільності у світовому та українському вимірах / О. Козієвська // Вища освіта України. – 2012. – № 2. – С. 98–107.